

Dk. Donald Fowler, Asili ya Agano la Kale, Hotuba ya 22, Milki ya Uajemi

© 2024 Don Fowler na Ted Hildebrandt

Huyu ni Dk. Don Fowler katika mafundisho yake juu ya asili ya Agano la Kale. Hiki ni kipindi cha 22, Dola ya Uajemi.

Kweli, karibu tena.

Huenda haujaenda popote, lakini nasema karibu tena kwa maana kwamba tuko katika sehemu yetu inayofuata ya kanda, na sehemu hii ya mkanda itakuwa kabisa kwenye Milki ya Uajemi, ufalme ambao ulidumu karne kadhaa lakini ufalme ambao unaweza kuwa mgumu sana kwetu kutafsiri kama tungependa. Wakati Koreshi alipokuwa mfalme wa Uajemi, alikuwa katika uhalali wa mfalme wa Media. Wakati makabila haya yalipoibuka maarufu, Media ilikuwa kubwa zaidi kati ya makabila matano, kwa hivyo Koreshi hakuwa mfalme mkuu wa kushinda yote ambaye tunafikiria tunapomfikiria mtu huyu.

Alikuwa chini ya Astyages. Kwa kweli, Koreshi alikuwa na talanta sana na ni wazi sana akiongezeka hivi kwamba Astyages alimwita aje kufika mbele yake katika mji mkuu wake huko Ecbatana. Kwa hivyo, Koreshi alikataa kuja, na Astyages akaandamana kwa Koreshi katika mji mkuu wake huko Anshan.

Kwa hivyo, njiani, na hii ni shughuli ambayo ilionekana kutabiri matukio ya maisha ya Koreshi, kwa kushangaza, askari wa Astyages waliinuka dhidi yake na kumchukua na kumkabidhi kama mateka kwa Koreshi. Hii ni aina ya kawaida ya hali ya matukio wakati wote wa kuongezeka kwa Koreshi kwa umaarufu wa ulimwengu. Wakati Koreshi alipoingia madarakani mnamo 559, ulimwengu ulikuwa kama ifuatavyo.

Nguvu kuu ilikuwa Babeli, ambayo ilidhibiti Crescent yenye rutuba. Ilifuatiwa kwa karibu na Media, ambayo ilidhibiti safu kubwa inayozunguka Babeli kaskazini na mashariki. Lydia alidhibiti sehemu iliyobaki ya Plateau ya Anatolia, ambayo ingekuwa sehemu ya magharibi, ya pwani zaidi ya Anatolia. Nguvu kubwa ya kusini-magharibi ilikuwa Misri, lakini pia ilikuwa wazi kwamba Misri ilikuwa kama simba mzee, mwenye uwezo wa kumuua adui dhaifu lakini asiye na madhara dhidi ya mwenye nguvu.

Kwa hivyo hiyo ndiyo ramani ya ulimwengu wakati Koreshi alikuwa mfalme. Kama ilivyoelezwa, Koreshi kwanza aliunganisha miji mikubwa ya Uajemi na Media, kwa ustadi, bila shaka, akitangaza Ecbatana kuwa mji mkuu wa masilahi yake. Sasa, ningependa kutulia hapa na kukupa hoja ambayo inakatisha tamaa hata katika hatua hii ya mwisho ya maisha yangu, na hiyo ndiyo hii.

Hatuna maandishi hata moja ya Kiajemi. Sifuri. Hati pekee tuliyo nayo kwa Kiajemi iko kwenye ukuta wa mlima, Uandishi maarufu wa Behistun.

Kwa hivyo, tunacholazimishwa kufanya ni kuzungumza juu ya kikundi cha watu ambao walitawala kwa mamia ya miaka na walikuwa nguvu inayoongoza katika historia ya ulimwengu kwa miaka 200-plus, lakini hatuna hati za kuzungumza juu yao. Kwa hivyo, maana yake ni kwamba tunalazimika kutegemea kwa kiasi kikubwa, kwa kiasi kikubwa, juu ya nyenzo za Ugiriki, na kwa hivyo ninaonya wasikilizaji wangu kwa kukuambia hii, hatuna nyenzo kutoka kwa mtazamo wa Kiajemi. Tulicho nacho ni kutoka kwa Wagiriki.

Kwa hivyo, tunapoangalia miaka hii 200, isipokuwa tuwe na habari kutoka kwa Biblia, hatuna habari. Sasa, kwa kweli, kila wakati kuna habari halisi, uchambuzi wa ufinyanzi, stratigraphy ya tovuti, na vitu kama hivyo. Lakini tunachokosa ni historia ya Uajemi ambayo tungependa sana kuwa nayo.

Kwa hivyo kile ningependa kufanya kabla sijaenda mbali zaidi ni kukuambia kama karibu vitabu vyote, isipokuwa unasoma mtu ambaye ni mtaalamu wa kweli, karibu vitabu vyote vinakabiliwa na kuathiriwa na mtazamo wa Ugiriki, ambao bila shaka hauwapende Waajemi, na kwa hivyo sisi kila wakati, kwa kiwango fulani, sawa, nataka kusitisha, sisi daima, kwa kiwango fulani, tuna aina ya skewed, ikiwa sio mtazamo uliopotoka kabisa juu ya kile kilichotokea. Wagiriki waliwachukia Waajemi, na kwa hivyo habari tuliyo nayo daima inapotoshwa na mtazamo wa Ugiriki. Kwa hivyo hiyo inafanya kuwa ngumu sana kwetu kuzungumza juu ya Dola ya Uajemi kwa sababu hatuna vyanzo vyovyote vya kihistoria vya Uajemi.

Kwa hivyo, baada ya kusema hayo, tunataka kukuambia kwamba, wakati mwingine sitakubaliana na vyanzo vya Ugiriki, lakini hata ninapofanya hivyo, kutokubaliana kwangu ni angavu zaidi. Ninarudisha pengo bila habari yoyote ya kujaza. Kwa hivyo baada ya kusema hivyo, na baada ya kutoa hoja hiyo, Koreshi aliunganisha makabila hayo mawili na kisha, wakati fulani, akaanza kuzindua kazi yake ya kijeshi.

Alielekeza mawazo yake kwa nguvu kubwa kuelekea magharibi, ambayo ilikuwa Lidia. Kwa hivyo, ikiwa tunataka kuona Lydia alikuwa wapi, wacha turudi kwa Neo-Babylonian, na naweza kukuonyesha; hapa kuna picha ya ufalme wa Lidia. Unaona eneo hili la kijani kibichi ambalo linajumuisha magharibi na kaskazini mwa Anatolia? Huo ulikuwa ufalme mkubwa wa Lidia, na hatuna uhakika hata 100% ikiwa huu ndio mlolongo wa matukio, lakini wakati fulani, Koreshi alielekeza mawazo yake kuelekea kumshinda Lidia.

Mpaka kati ya Lidia na Anatolia ulikuwa Mto Halas, na kwa hivyo Koreshi alishambulia na kuchukizwa na mfalme, Croesus. Kwa hivyo, kufuatia ushindi wake, Croesus aliondoka kwenda upande wa magharibi wa Halas, na alitarajia Koreshi

afanye vivyo hivyo. Baada ya yote, ikiwa umekamatwa kwenye Plateau ya Anatolia wakati wa baridi, inaweza kusababisha uharibifu wako.

Kwa hivyo, aliondoka, na alitarajia Koreshi afanye vivyo hivyo, lakini Koreshi alimshangaza kwa kuchukua mji mkuu wa Lidia, Sardi, ambao mara moja alifanya satrapy mpya. Sasa neno satrapy ni neno jipya kwetu. Ni neno la Kiajemi, na ni neno la kuelezea aina ya mpaka wa kisiasa au utambulisho, kitu kama jimbo huko Amerika au kitu kama hicho, au taifa huru.

Kwa hivyo, alidhibiti Sanduku lote juu ya Mesopotamia kwa sababu alimdhibiti Lidia. Sasa, ili kukuonyesha kile tunachokabiliana nacho na ukosefu kamili wa habari, angalia sentensi yangu. Wakati fulani kabla au baada ya kampeni ya Lidia, alielekeza mawazo yake kuelekea mashariki.

Hatuwezi hata kusema kwa uhakika kwamba Koreshi alishambulia Mashariki kabla au baada ya Lidia. Hatuna habari hiyo. Lakini aligeuka na akashinda mashariki hadi Mto Indus.

Ikiwa Xenophon, mwanahistoria wa Uigiriki, ni sahihi. Kwa hivyo hapa kuna mtu ambaye alifanikiwa kushinda kila kitu, kutoka bonde la Mto Indus hadi visiwa vya Bahari ya Aegean, na kwa kweli hatuwezi kurudia jinsi au lini alifanya hivyo. Kwa hivyo, tunachoweza kusema ni ushindi mkubwa wa Koreshi ulibadilisha ulimwengu kama hakuna mtu mwingine hadi wakati huu katika historia ya ulimwengu.

Monolith ambayo ilimkabili Nabonidus inaweza kuwa ilikimbia kutoka kwa Wababeli. Kwa hivyo Wababeli, haishangazi, walifungua milango kumkaribisha Koreshi kama mfalme wao. Sasa, hapa ndipo tuna faida fulani.

Si rahisi kila wakati kusema ni kiasi gani, lakini tuna mtazamo wa Koreshi katika Biblia. Koreshi ni mmoja wa watu wawili tu katika Biblia ambao wametajwa kabla hata hawajawa hai. Isaya anamtaja kwa jina, na bila shaka, Isaya alikuwa kutoka wakati wa Hezekia, ambayo ingekuwa karne nyingi kabla ya Koreshi kuzaliwa.

Kwa hivyo, hii imesababisha mtazamo muhimu juu ya Isaya ambao unasema kwamba kweli kulikuwa na Isaya wawili. Isaya ambaye aliandika sura ya 1 hadi 39, na kisha wasomi wanarejelea Isaya wa pili, Isaya ambaye amejumuishwa katika sura ya 40 hadi 56, na wasomi wengi muhimu wanashikilia Trito-Isaya, ambayo ni, Isaya wa tatu ambaye aliandika 56 hadi 66. Kwa hivyo kwa sisi ambao tunamchukulia Isaya kama mwandishi mmoja, basi tunaweza kusema kwamba Koreshi anajulikana kwa sababu Mungu alitabiri jina lake.

Kwa vyovyote vile, kutoka kwa mtazamo wa Mtaalam wa Biblia, sikiliza kile Isaya aliandika juu ya Koreshi. Ni mimi ninasema juu ya Koreshi, yeye ndiye mchungaji

wangu na atafanya matakwa yangu yote. Na anatangaza juu ya Yerusalemu, itajengwa, na hekalu, msingi wako utawekwa.

Bwana asema hivi kwa Koreshi, mpakwa mafuta wake, ambaye nimemshika kwa mkono wa kuume ili kutiisha mataifa mbele yake na kupoteza viuno vya wafalme ili kufungua milango mbele yake ili milango isifungwe. Labda hii ni kumbukumbu ya kuanguka kwa Babeli. Nitaendelea mbele yako na kufanya maeneo mabaya kuwa laini.

Nitavunja milango ya shaba na kukata baa zao za chuma. Nitakupa hazina za giza na utajiri uliofichwa wa mahali pa siri ili ujue ya kuwa ni mimi, Yafethi, Mungu wa Israeli ninayekuita kwa jina lako. Hii ni kumbukumbu isiyo na kifani, ya kushangaza kwa mfalme ambaye bado ana karne nyingi zijazo.

Kwa hivyo, haishangazi kwamba marafiki zetu wakosoaji wangesema kuwa hii haitokani na Isaya lakini kutoka kwa mwandishi mwingine karne mbili baadaye. Picha ya Koreshi katika Biblia ni chanya sawa, na picha ambayo Koreshi alituachia ni chanya sawa.

Kwa bahati mbaya, hatuna rekodi zozote za Kiajemi za kuendana na picha hiyo. Kwa hivyo, tunazungumza kutoka kwa utupu. Kwa mtazamo wa kibiblia au kutoka kwa mtazamo wa kibinadamu, ni rahisi kuona kwa nini Mungu angemchagua mtu huyu kutekeleza mapenzi yake.

Alikuwa mtu wa kipaji na ujasiri usio na shaka na Alexander bila mapungufu ya mwisho. Sera zake labda zilielezea mafanikio yake kama kitu chochote. Historia imetupendekeza kwamba Koreshi alikuwa mwanadamu wa kwanza.

Silinda ya Koreshi ipo katika Umoja wa Mataifa kama mfano wa mfalme wa kwanza wa kibinadamu, mfalme wa kwanza ambaye alikuwa na maono ya ulimwengu ulioundana ambao haki za binadamu zina sehemu muhimu. Kwa hivyo, sera hizi za Koreshi, ikiwa ni sahihi, zinamchora kuwa mwanadamu wa kwanza ulimwenguni. Kwa hivyo, nina pointi nne kwako.

Ikiwa ungependa kuandika haya, hiyo ni juu yako. Una mkanda kwa hivyo sio lazima uandike hizi. Lakini pointi nne ni kama ifuatavyo.

Tofauti na watangulizi wake, Koreshi alihimiza ustawi wa dini za wenyeji. Kwa maneno mengine, kinyume na Wababeli na, kwa kiwango kidogo, Waashuri, Koreshi alikuza dini za wenyeji. Hii inaweza kuwa kwa sababu Waajemi walikuwa wapya katika kurasa za historia.

Sio kama walikuwa na mila ya kidini ambayo ilirudi milenia ya tatu. Kwa hivyo, labda hiyo inaelezea kwa nini walikuwa wazi zaidi kwa ibada za kidini za ulimwengu wao. Lakini Koreshi alijulikana sana kama mfalme ambaye alihimiza dini za eneo hilo.

Pili, Koreshi pia alikuwa mfalme ambaye mara kwa mara alionyesha huruma kwa maadui walioshindwa. Sasa, wewe uliyekuwa pamoja nami, tuliona picha za picha, za kichefuchefu, za kutisha za tabia ya Ashuru. Jaribu kufikiria kwamba Koreshi alikuwa upande wa pili wa pendulum.

Mara kwa mara alionyesha huruma kwa maadui ambao alikuwa amewashinda ili Cretaceous iruhusiwe kuendelea kutawala katika nchi yake hata baada ya Koreshi kumshinda. Upole huu hakika ulishinda uaminifu wa watu ambao Koreshi alikuwa ameshinda. Sio tu kwamba alionyesha huruma, lakini aliruhusu uhuru wa nguvu zilizoshindwa.

Hiyo ni kusema, maadamu walikuwa tayari kuwa waaminifu kwa Waajemi, angewapa fursa ya kujitawala. Kati ya huruma na uhuru, vitendo hivi viwili vya mfalme wa Uajemi havingeweza kuwa kinyume zaidi na Waajemi, bila kujali tungependekeza nini. Hii ni ya kushangaza tu.

Ilipumua maisha tofauti katika ulimwengu wa kimataifa wa enzi ya Koreshi. Tatu, Koreshi alihimiza na kuunga mkono fursa ya watu hawa ambao walikuwa wamefukuzwa na Waashuri na Wababeli kurudi katika nchi zao. Kwa maneno mengine, alipata mimba ya ulimwengu wa kibinadamu ambao alishinda watu.

Unakumbuka nilitaja kwamba Waashuri walikuwa wamefukuza kitu kama watu milioni nne na nusu? Na hatuwezi kusema, sijui takwimu yoyote ambayo nimewahi kuona juu ya wangapi Wababeli walifanya, lakini mtu anaweza kudhani kwamba ilisukuma idadi hiyo zaidi ya milioni tano jumla. Kweli, hawa ni watu, ambao wengi wao walikuwa wamepandikizwa katika mikoa yao mipya, lakini hawa walikuwa watu ambao Koreshi alidhani wanapaswa kwenda katika nchi zao ikiwa wangetaka. Hii, kwa kweli, ilikuwa na athari za kushangaza kwa Wayahudi wa Babeli kwa sababu Koreshi alitoa amri akisema kwamba wangeweza kurudi Yerusalemu.

Ajabu. Mwishowe, Koreshi alikuwa mtangazaji wa kwanza wa kizungu anayefaa ulimwenguni. Sawa, katika ulimwengu wa leo, ninaposema propaganda nyeupe, hiyo inaweza kuonekana kama ninazungumza kama mbaguzi wa rangi.

Ninachofanya ni kutafakari juu ya vivumishi viwili ambavyo waenezaji wa propaganda hutumia kuelezea asili ya propaganda. Propaganda nyeupe ni neno linalotumiwa kwa propaganda nzuri, chanya. Propaganda nyeusi ni kivumishi kinachotumiwa kwa propaganda za kutisha, hasi.

Hadi wakati huu, unaweza kusema kwamba Waashuri walitumia propaganda nyeusi kama hakuna watu wengine katika historia ya ulimwengu. Koreshi alikuwa mfalme wa kwanza kufikiria thamani ya propaganda nyeupe, ambayo ni, kujionyesha sio mshindi, ambayo ndivyo alivyokuwa, lakini alifanikiwa kujionyesha kama mkombozi. Ikiwa tunasoma fasihi ya Kigiriki kwa usahihi, au niseme ikiwa Wagiriki waliandika kwa usahihi, Koreshi alikuwa mfalme wa kushangaza zaidi wa ulimwengu wote wa zamani.

Mwanadamu wa kwanza, mlimbozi wa kwanza, mtu wa kwanza kupata uhuru wa kidini, na mtu wa kwanza kutambua utu wa binadamu, Koreshi anajitokeza kama mfalme wa kipekee zaidi wa zamani zote. Sasa, swali ni ikiwa picha hiyo ni sahihi au la. Picha ambayo Koreshi aliwasilisha ilichukuliwa na Wagiriki, na ilikuwa rahisi kwao kumkubali Koreshi kama mtu wa kibinadamu kwa sababu Wagiriki wangeweza kuitumia kama propaganda za kinyume dhidi ya Waajemi.

Kwa sababu wakati Koreshi alikufa, karibu mara moja, kulikuwa na mabadiliko makubwa, kulingana na Wagiriki, kulikuwa na mabadiliko makubwa kutoka kwa aina hiyo ya njia ya ulimwengu wa kibinadamu hadi njia ya kitamaduni zaidi ya utaifa mkali. Kwa hivyo, Wagiriki wanaweza kuwa waliwasilisha Koreshi kwa njia ambazo zilikuwa bora badala ya kweli. Nilisoma nakala msimu uliopita na mtu binafsi, msomi wa matokeo fulani, ambaye alikuwa akisema kwamba Koreshi alitumia lugha ya fomula kujieleza na kwamba haipaswi kusomwa kihalisi.

Kwa hiyo, ni nani anayejua? Ninaathiriwa na picha ya Biblia kwa sababu, kwa njia yangu ya kufikiria, ikiwa Biblia inamwelezea kama mchungaji wa Mungu na inamwelezea kwa maneno mazuri, basi hiyo ni picha sahihi ya yeye ni nani. Kwa hivyo, hatukuweza kuwa na kinyume zaidi na tabia ya wafalme kuliko Koreshi na Ashurnasirpal. Inafanya iwe rahisi kufurahia kutengeneza historia ya Uajemi.

Kwa kushangaza, Koreshi alikufa akipigana dhidi ya Masageti katika eneo la Caucasus, mwisho unaofaa kwa shujaa aliyefanikiwa zaidi ulimwenguni kuwahi kujua. Ninasema mwisho unaofaa kwa sababu nafikiria mwisho wa Alexander. Alexander alikufa kwa aina fulani ya kuvunjika kitandani huko Babeli. Labda maisha ya utaftaji yalikuwa yameharibu njia yake juu ya mwili wake.

Koreshi alikufa kifo cha shujaa. Ni kana kwamba aliepushwa na athari za nguvu, na alichagua kufa akiongoza askari wake dhidi ya kabila lisilojulikana la milimani. Vikosi vyake vilibeba mwili wake kutoka Caucasus kurudi kwenye uwanda wa Irani, na huko mnara wake upo hadi leo.

Mwili umekwenda, bidhaa za kaburi zimekwenda, lakini mnara huo unakaa kama ushuhuda wa kimya lakini fasaha wa mmoja wa wanadamu wakubwa ambaye labda alikuwa amewahi kuishi. Na kwa hivyo, Koreshi anajitokeza tunapoangalia kurasa za historia kama mwanga unaong'aa ambao, kwa mara ya kwanza katika historia,

unawapa ubinadamu mwelekeo mbadala badala ya nguvu ya kitako, ya kikatili, ya ukatili; kulikuwa na mfano huu wa Koreshi Mkuu. Kweli, hiyo inaweza kuwa sivyo ilivyo kwa mtoto wake Cambyses.

Katika aya yangu ya ufunguzi, ninapendekeza kwako kwamba ni ngumu sana kuchambua utawala wake kwani historia yote iliyoandikwa juu yake ni ya Kigiriki. Wagiriki hawakuwa na mwelekeo wa kutia chumvi tu; walikuwa watia chumvi sugu, na chuki yao dhidi ya Waajemi hakika ilileta mtazamo potofu, kama inavyothibitishwa katika fasihi yao. Kwa hivyo, hivi ndivyo ninavyoweza kukuonyesha uelewa mbili tofauti wa Cambyses tofauti kabisa, lakini hatuna njia ya kujua kwa hakika.

Kwa hivyo inaonekana, Cambyses alikuwa amefanya maandalizi marefu ya uvamizi wa Misri. Kufikia mwaka wake wa tano, alivamia Misri na mara moja alifanikiwa kumkamata mfalme pamoja na Memphis. Hii ilionekana kuwa kwa sababu ya uasi wa jenerali wa Ugiriki katika kuajiri Mmisri na kwa hivyo hapa tuna kesi ya jenerali wa Ugiriki ambaye aliajiriwa na Wamisri ambaye aliasi kwenda Cambyses na kufunua ulinzi wa Misri.

Mwanzoni, sera za Koreshi, kulingana na Wagiriki, ziliakisi zile za baba yake. Alitoa heshima kwa Wamisri kwa kuwapa miungu, akamweka Mmisri kusimamia nchi, na kuamuru mageuzi kwa maslahi ya watu wa Misri. Sasa unanisikia nikisimama kwa sababu Wagiriki walipiga picha ya Cambyses kama wazimu, na kwa hivyo Cambyses alizindua kampeni ya kifalme kuelekea magharibi, na chombo cha kwanza ambacho walijaribu kushinda magharibi kilikuwa Libya, vizuri, Misri, samahani.

Hii ilikuwa tishio moja kwa moja kwa Wagiriki. Ikiwa angeweza kuja magharibi hapa chini, basi hiyo ilimaanisha angeweza kuja magharibi hapa. Kwa hivyo, inasadikika kwamba Wagiriki walikuwa na maslahi yao kuwasilisha Cambyses kama adui badala ya mkombozi kama Koreshi alitaka kupigwa picha.

Yeye basi, maandishi yanatuambia, baada ya kampeni yake ya kushinda Ethiopia, ambayo ilifanikiwa, samahani nilipaswa kufanya hivi hapo awali, Ethiopia ni eneo la kusini. Hii inachanganya sana kwa sababu katika ramani ya leo, eneo la kusini mwa Misri ni Sudan, na kisha mamia ya maili kusini mwa Sudan ni Ethiopia. Lakini zamani, Ethiopia ilikuwa kusini mwa Misri mara moja.

Kwa hivyo, Cambyses alivamia kusini lakini hakufanikiwa. Sasa, nitajaribu kuchora picha mbadala ya Cambyses ambayo inaonyesha kwamba labda hakuwa mwendawazimu. Baada ya yote, tunaweza kujibu kwa nini alivamia Kusini.

Alivamia kusini kwa sababu usambazaji wote wa dhahabu wa Misri ulitoka kusini, kutoka Ethiopia pia inaitwa Nubia. Kwa hivyo, ni jambo la busara kusema kwamba

Cambyes alivamia kusini ili kuwa na ufikiaji usio na kikomo wa amana za dhahabu. Hakuwa farao wa kwanza wa Misri ambaye hakufanikiwa kushinda kusini.

Ilikuwa ngumu sana kupata jeshi juu ya Mto Nile hadi Ethiopia. Kwa hivyo, hakufanikiwa kusini, na kisha, katika mila ya Kigiriki ya kuelezea matukio haya, hapo ndipo shida zake zilianza. Herodotus, naomba nikukumbushe, alikuwa mwanahistoria wa Uigiriki ambaye alidai kwamba alikuwa akisumbuliwa na ugonjwa huo mtakatifu.

Sasa, ugonjwa mtakatifu ulikuwa uchunguzi wa wenyeji wa zamani wa kile kilichotokea kwa wafalme wengi wa zamani ambao walioa dada zao. Ikawa jambo la kawaida kwa wafalme kuoia dada zao na hivyo kujitengenezea madai halali mara mbili kama wafalme. Kwa hivyo, hauoi mwanamke nje ya familia. Unaoa ndani ya familia, ambayo inapunguza tishio la upinzani.

Kwa bahati mbaya, kama mimi na wewe tunavyojua, kwa sababu ya utafiti wa kisasa wa maumbile, unapooa ndani ya mstari wako wa kibaolojia, shida za maumbile hutokea. Watu wa kale walitafsiri hiyo kama walivyofanya kila kitu kingine kidini. Kwa hivyo, walidhani huu ni ugonjwa mtakatifu ambao kwa namna fulani miungu ilikuwa ikiwatesa, na kwa hivyo walilaumu kile walichoelewa kuwa shida za Cambyes kwa sababu alikuwa mwendawazimu.

Kweli, labda alikuwa. Labda alikuwa matokeo ya muungano wa kujamiiana. Lakini wacha tukumbushwe kwamba Wagiriki wana sababu nzuri za kutompenda Cambyes.

Hajaridhika na ufalme mzuri ambao baba yake alimpa. Anataka kuifanya kuwa kubwa. Kwa hivyo, kulingana na Herodotus, kisha akamuua ng'ombe mtakatifu wa Apis huko Memphis, pamoja na vitendo vingine vya ajabu, pamoja na kumuua dada yake-mke, Roxanne.

Sasa, labda mila hizi ni za kweli. Labda mila hizi kuhusu Cambyes zimetengenezwa. Lakini inawezekana kufanya hisia nzuri kabisa ya tabia yake.

Inawezekana kuelezea majaribio yake ya kijeshi kama sehemu ya mpango mkuu wa kimkakati wa kushinda ulimwengu wote. Kwa kushinda Ethiopia upande wa kusini, alikuwa akipata usambazaji wa dhahabu. Kwa kushinda Magharibi, angeweza kuwa na mpango ambao, kwa kweli, anaunganisha ulimwengu wote chini ya nguvu ya Uajemi.

Anaandamana na jeshi lake kuelekea magharibi. Walijua juu ya mambo magharibi. Na ninataka kusesitiza neno linalokubalika kwani hii ni ya kinadharia.

Inasadikika kabisa kwamba anaweza kuwa alikuwa akihamisha majeshi yake ili kuleta Afrika Kaskazini yote chini ya udhibiti wake. Baada ya yote, kulikuwa na nguvu kubwa

za kisiasa hapa nje zinazoibuka kwa njia ya Carthage. Na kwa hivyo, inasadikika kwamba alikwenda kusini na kisha magharibi kwa sababu nzuri kabisa, mbali na wazimu wowote.

Kwa hivyo, nina hakika unaweza kujua ikiwa unasikiliza kwa uangalifu kwamba ninashuku moja kwa moja chochote ambacho Wagiriki wanasema juu ya Waajemi. Kwa hivyo, kwa upande wangu, anaweza kuwa wazimu au la, lakini maandishi yanatuambia kwamba alianguka kwenye nyakati ngumu. Kwanza, alishindwa huko Ethiopia, au alishindwa huko Ethiopia, lingekuwa neno bora kuiweka.

Kisha, alishindwa magharibi. Aliandamana na jeshi lake hadi jangwa kubwa la Sahara upande wa magharibi, na huko, jeshi la wanaume 50,000 liliangamizwa katika dhoruba mbaya ya jangwa. Sasa, hatuna uhakika kwa nini alitoa jeshi nje.

Kuna chemchemi hapa kwenye tovuti inayoitwa Siva nje katika eneo hili, na wengine wamependekeza kwamba aliandamana na jeshi lake kuelekea magharibi ili aweze kujiushiria. Siva ilikuwa mahali ambapo mafarao wa Misri walikwenda kupata mwili kama mungu anayefuata wa Amun-Rei. Wengine wamejaribu kusema kwamba aliandamana na jeshi lake kwenda Siva ili auguzwe.

Inaonekana kwangu kwamba maelezo bora ni kwamba alitoa jeshi lake kushinda Kyrenia, au Libya, kama ingejulikana zaidi. Kwa Wagiriki, alitoa jeshi lake jangwani kwa sababu ya wazimu wake. Kwa kusikitisha, jeshi liliharibiwa.

Jeshi hili lilipotea kwa miaka 2,500. Katika miongo kadhaa iliyopita, au labda miongo mitatu sasa, tangu wakati uondoke kwangu, mabaki ya jeshi hili yamepatikana katika jangwa la Misri. Kwa hivyo, kwa kuzingatia hili, Cambyes hakuwa na chaguo ila kurudi nyuma na kuondoka Misri kwa sababu alikuwa ameshindwa katika juhudi zake kubwa.

Na kwa hivyo, hii inasababisha aya ya mwisho ya kuchanganyikiwa kabisa. Cambyes anaanza kurudi Uajemi, lakini anasikia kwamba kaka yake Smerdis, Bardiya, alikuwa amejitangaza kuwa mfalme wa Uajemi wakati kaka yake hayupo. Kwa hivyo, alirudi kujihakikishia kiti cha enzi.

Sasa, hii ina kiwango kinachowezekana cha kusadikika kwa sababu Cambyes alikuwa mpya kabisa kwenye kiti cha enzi na kwa sababu Milki ya Uajemi ilikuwa mpya kabisa, kwa hivyo hakuna mila ya kihistoria ya kutetewa. Kwa hivyo labda kaka yake alijinyakulia kiti cha enzi. Kuna maoni mawili, hata hivyo, juu ya haya yote.

Kulingana na Herodotus, Cambyes alijijeruhi kwa upanga wake mwenyewe kwa bahati mbaya. Sasa, sijui kukuhusu, lakini hii inaonekana kwangu kuwa haiwezekani sana. Herodotus alisema kwamba katika wazimu wake, alijiua kwa bahati mbaya na kujijeruhi na akafa kutokana na tukio la upanga lililojisababishia.

Hiyo inaonekana kwangu kuwa isiyowezezekana. Lakini hii ilisababisha moja ya matukio ya kushangaza katika historia ya Uajemi. Kuna maoni mawili juu ya kifo cha kaka wa Cambyses, ambaye aliitwa Smerdis.

Mmoja ana kwamba Cambyses alimuua kabla ya kuondoka Uajemi, lakini aliweka kifo chake siri. Nyingine ni kwamba Smerdis bandia, ambaye jina lake halisi lilikuwa Gaumata, alimuua Smerdis, kaka wa Cambyses, na kisha akajiwasilisha kama Smerdis halisi. Kweli, ni wazi, tunasoma fasihi ya Kigiriki.

Hatutawahi kujua ukweli wa kile kilichotokea. Lakini kilichotokea kwa hakika ni hiki. Cambyses alikuwa amekufa.

Ama Smerdis au pseudo- Smerdis alikuwa kwenye kiti cha enzi cha Uajemi, na hapo tuko. Kwa hivyo, kama matokeo ya vitendo hivi vya kushangaza kabisa, ulimwengu umeingia katika tukio la kimkakati na la kusisimua, na hiyo ni vita vya kiti cha enzi cha Uajemi, ambacho kinatuongoza kwa bahati mbaya kwa Waajemi kwa mtu wa Dario. Dario hakuwa mzao wa moja kwa moja wa Koreshi, lakini alikuwa wa damu ya kifalme ya Achaemenid.

Kwa hivyo, Koreshi, Dario, samahani, anaanza kufanya kampeni ya kuchukua kiti cha enzi kwa ajili yake mwenyewe. Katika takriban miezi minne, anafanikiwa kumshinda na kuua pseudo- Smerdis, isipokuwa kama alikuwa Smerdis halisi, hatujui tu. Kwa jumla, aliwashinda wafalme tisa tofauti na kudai satrapies zote 23.

Jitihada hii kubwa ilirekodiwa kwenye Maandishi maarufu ya Behistun, ambayo yaliandikwa kwa Akkadian, Elamite, na Kiajemi cha Kale. Ni moja wapo ya hati chache za kihistoria za Kiajemi zinazopatikana. Kwa kweli, ni pekee ya ukubwa wowote.

Kwa hivyo, ilifafanuliwa na George Rawlison, ambaye alifanya hivyo kupitia ulinganifu wa Kiajemi cha Kale na lugha ya Indo-Ulaya na hivyo kusaidia kufungua mlango wa kuweza kusoma Akkadian. Kwa hivyo, Dario alikua mfalme, na Dario aliishia vitani na Wagiriki. Na kwa hivyo, tukio hili la vita kati ya Wagiriki na Waajemi lingechukua historia ya Uajemi kwa sehemu bora ya karne.

Sasa, kumbuka kwamba hati tunazosoma ni hati kutoka kwa mtazamo wa Kigiriki. Kwa hivyo, walimfananisha Dario kama mwindaji wa kijeshi, lakini kwa kweli, maelezo yanayokubalika yanaweza kufanywa kwa uingiliaji wa Uajemi huko Magharibi, na hiyo ni kwa sababu Wagiriki walikuwa na wasiwasi juu ya Waajemi. Na kwa hivyo, walianza kuingilia kati na majimbo haya ya jiji la Ionia linalozungumza Kigiriki kwenye pwani ya magharibi ya Anatolia.

Kwa hivyo, wacha nikuwekee hatua, kwa sababu usingekuwa na ujuzi wa hii moja kwa moja. Kufikia wakati huu katika historia, eneo hili lote kando ya pwani ya

magharibi lilikuwa na Wagiriki wasafiri, na Kigiriki ilikuwa lugha ya mkoa huu. walijiona kama Wagiriki, hata kama watu hawa hapa waliwaona kama kitu kidogo kuliko hicho. Kwa hivyo, eneo hili lilikuja kuitwa Ionia, na kwa hivyo Wagiriki hapa walianza kuchochea uasi kati ya majimbo haya ya jiji la Ionia.

Ninashuku kuwa hii ndio iliyosababisha Dario kuelekeza mawazo yake kwa Magharibi. Baada ya yote, mpango wa asili wa Cambyses labda ulikuwa mpango bora. Waajemi hawakuwa na jeshi la wanamaji.

Mpango bora ulikuwa kuendelea na kile Cambyses anaweza kuwa amefanya, ambayo ni kuandamana kando ya Afrika Kaskazini. Lakini badala yake, labda kwa sababu ya Ugiriki kuingilia mambo ya Uajemi, Dario aliamua kuvamia. Tutatumia neno Kigiriki kwa maana ya kawaida. Ugiriki wakati huu iligawanywa katika majimbo ya jiji, na kwa hivyo alivamia eneo ambalo tunaliita Kigiriki, ingawa hilo sio lazima jina la eneo ambalo tunazungumzia.

Inaonekana kwangu kuwa Dario alivamia kwa sababu ya uingiliaji wa Ugiriki. Hakukuwa na utajiri wa kutosha katika kile tunachokiita Ugiriki kuhalalisha uvamizi mgumu na labda wa gharama kubwa wa Ugiriki sahihi. Kwa hivyo, askari wa Dario wanavuka Hellespont na kuingia katika mkoa wa Tracha, na huko wanapata ushindi wa mapema, wakikandamiza miji hii ya Ionia, wakiteka Tracha na Makedonia, pamoja na miji michache ya Ugiriki, na kupitia jeshi lao la wanamaji lililoajiriwa, Kupro.

Lakini basi huanza mfululizo wa kushindwa ambako, unajua, kwa kuwa mimi ni theist, ambayo ni kusema, ninaamini Mungu anadhibiti matukio ya historia, basi ni kana kwamba mkono wa Mungu unapanga matukio kupanga kushindwa kwa nguvu hii kuu dhidi ya chombo hiki kidogo sana cha kisiasa hapa. Kwa hivyo, kwa vyovyote vile, Wagiriki wanaishia kushinda, au labda Waajemi wanaishia kupoteza. Hata hivyo tunaenda kuelezea, hii inaonekana kama Daudi na Goliathi kwenye steroids.

Kwa hivyo, janga la kwanza ambalo linaonekana kutokea ni kwamba sehemu ya meli za Uajemi imepotea karibu na Mlima Athos, ambao sio mbali sana na Athene, katika dhoruba kali. Kisha, huko Marathon, vikosi vya Dario vinahamia kusini, na Wagiriki wanashindwa sana. Vita vichache vilikuwa na umuhimu zaidi wa kisiasa na matokeo madogo ya kijeshi.

Kwa mtindo wa kawaida wa Ugiriki, Wagiriki walitia chumvi, wakifikiria jeshi la Uajemi huko Marathon lenye mamia ya maelfu ya wanajeshi. Kwa kweli, kulikuwa na mia chache tu, labda wanajeshi 25,000 katika jeshi la Uajemi, na walipigana dhidi ya kikosi cha Ugiriki cha karibu 11,000. Ni katika vita hivi vya Marathon ambapo Wagiriki walipata kushindwa kwao kwa kwanza kwa kijeshi.

Kwa hivyo, nilifikiri nilikuwa na ramani ya Marathon. Hivi ndivyo tunaweza kukuelezea katika vita hivi vya Marathon. Ikiwa ningeweza kufurahiya kidogo na wewe na kusema, tunawaona Wagiriki kama mababu wa demokrasia yetu.

Tunawaona, unajua, tuna usanifu wa Ugiriki huko Washington, DC Hapa kwenye chuo changu katika Chuo Kikuu cha Liberty, majengo yetu mengi yana nguzo za aina ya Ionian, za sherehe tu, lakini ziko nje, zikionyesha ushindi wa utamaduni wa Ugiriki na mfano wa Ugiriki. Na kwa hivyo, tunawaona Wagiriki kama mashujaa, na huwa na Waajemi waliochorwa kama watu wabaya. Na kwa hivyo, ningemwonya tu mtu yeyote anayesoma historia ya zamani kupigana dhidi ya mtazamo huu.

Katika nafasi ya kwanza, huu haukuwa ushindi wa demokrasia juu ya dhulma kwa sababu moja: Wagiriki walikuwa bado hawajavumbua demokrasia. Walikuwa kama oligarchy. Ni watu wachache sana nchini Ugiriki waliopata fursa ya kupiga kura.

Ilibidi uwe tajiri, mmiliki wa ardhi, ilibidi uweze kufadhili idadi X ya wapiganaji kuingia. Kwa hivyo, ikiwa ulikuwa tajiri na muhimu, ilibidi upige kura. Haikuwa demokrasia kama tunavyofikiria.

Kwa hivyo, ningewahimiza nyote kupigana na tabia ya kufikiria hii kama ushindi wa Magharibi juu ya Mashariki iliyoharibika, kupigana na dhana kwamba Wagiriki walikuwa watu wazuri na Waajemi walikuwa wapotovu. Inawasilishwa kwa njia hiyo, na kwa kweli, kwa uamuzi wangu, ni historia mbaya. Na kwa hivyo, nimesikia Marathon. Kwa kweli, kwa sasa sina ofisi kwa sababu tunajenga shule mpya kwa shule yetu ya uungu.

Na kwa hivyo, vitabu vyangu vyote viko nyumbani, na kwa hivyo sina ufikiaji wa kitabu hiki, lakini ni kitabu ambacho ninapofundisha hii darasani, ninaleta kitabu, na ninasoma ukurasa wa jalada kwa sababu ni upuuzi sana, inachukua pumzi. Ukurasa wa jalada unaonyesha vita vya Marathon kama Mungu dhidi ya malaika walioanguka, unajua, nyeusi dhidi ya nyeupe, nzuri dhidi ya mbaya. Huu sio upuuzi.

Ni vita. Sio vita kati ya watu wazuri na wabaya. Kwa hakika, ni vita kati ya vikosi viwili vya tectonic, ambavyo kwa mara ya kwanza katika historia, vinatuongoza, kwa mara ya kwanza katika historia, vita kati ya kile kitakachoitwa Magharibi, na kile kinachoitwa Mashariki.

Daima kabla, jiografia ya vita imekuwa ndani ya upinde wa kalamu yangu. Daima imekuwa katika Mashariki ya Kati. Sasa, kwa mara ya kwanza kabisa katika historia, tuna vita muhimu vilivyopiganwa kati ya Mashariki na Magharibi hapa Marathon, na mshindi wa vita hivi atasababisha kuhama kwa nguvu ya ulimwengu kutoka Mashariki ya Kati kwenda Magharibi.

Hiyo ni ya umuhimu mkubwa. Ina maana kwamba mila ya Magharibi ina mizizi yake katika ulimwengu wa Greco-Roman na sio katika ulimwengu wa Mashariki ya Kati. Angalau kwa uamuzi wangu, hiyo haimaanishi kuwa ulimwengu wa Mashariki ya Kati ni mbaya, ufisadi, ulioharibika, au umepotoka.

Inamaanisha nini ni kwamba utamaduni wetu huko Magharibi umejikita katika enzi ya Greco-Roman, na vita vya kwanza vya nguvu hizi za tectonic zinazobadilika dhidi ya kila mmoja ni huko Marathon. Tunachokiona katika vita hivi huko Marathon ni ushindi wa vikosi vya jeshi la Uigiriki dhidi ya Waajemi. Kwa hivyo kile tunachojua kilitokea ni kitu kama hiki.

Tena, kazi yangu ya sanaa ni kitu kidogo kuliko kile kinachopatikana katika Jumba la Makumbusho la Metropolitan. Kama ilivyo, Wagiriki waligawanya vikosi vyao katika vitengo vitatu. Kwa kawaida, hii ndio ilitokea.

Vikosi vya Uajemi vilikuwa vikubwa mara kadhaa. Jaribu kufikiria mchezo wa kuigiza wa wakati huu kwa sababu ni wa kushangaza, hata ikiwa sio watu wazuri dhidi ya watu wabaya. Lakini mchezo wa kuigiza wa wakati huu ni wa kushangaza.

Waajemi hawajawahi kushindwa vitani. Kamwe. Na kwa hivyo sasa vikosi vyao, karibu 25,000, vimekusanyika nje ya Wagiriki na wamegawanya vikosi vyao katika vitengo vitatu.

Kwa kweli, Waajemi wamepangwa hapa. Tutadhihaki mitazamo ya kisasa na kuwaita Waajemi watu wabaya. Hawajawahi kupiga mswaki.

Waajemi wamejipanga hapa, na kwa hivyo Waajemi wanashambulia. Lakini zinageuka kuwa Wagiriki wana mpango wa vita wa kuvutia. Nani alijua? Kwa hivyo Waajemi wanaruhusu vikosi hivi vya Uajemi kufanikiwa dhidi ya katikati.

Na kwa hivyo, Wagiriki kwa makusudi, kwa sababu askari wao wamefunzwa vizuri zaidi, baada ya yote, ni mfumo wa serikali ya jiji. Kwa hivyo, kinachotokea ni kulazimisha marathon hiyo. Wana kituo chao, kitovu cha mafungo yao ya kijeshi.

Kweli, ikiwa unajua chochote juu ya jeshi, unapopoteza kituo, hii ni maangamizi ya jeshi lako. Kwa hivyo, kituo kinarudi kama hii. Waajemi kawaida wanafikiri kwamba wameshinda vita na kwa hivyo wanawafuata moja kwa moja kwenye mtego.

Unaona, kile Wagiriki hufanya basi ni kufunika pande zote mbili. Wanafunika vikosi vya Uajemi. Sasa, kituo ambacho kimehamia hapa, kinashikilia na jeshi lote la Uajemi limekamatwa, limezungukwa.

Karibu wameangamizwa. Kweli, kilichotokea sio kwamba watu wazuri wanashinda. Kilichotokea ni kwamba Wagiriki wanafundisha ulimwengu juu ya aina mpya ya vita ambayo ni mpya kabisa.

Walikuwa wameunda mfumo wa kijeshi ambao askari hawa waliofunzwa vizuri wangeweza kuzungushwa vitani. Kihistoria, mara tu vita vilipojiunga, ilikuwa machafuko tu. Lakini Wagiriki walikuwa wameunda mfumo wa mawasiliano kupitia kupiga tarumbeta.

Wanajeshi walikuwa wamefunzwa vizuri. Wagiriki wangeweza kusogeza vikosi vyao katika machafuko ya vita. Wangeweza kusonga vikosi vyao.

Hiyo iliunda uhamaji mkubwa ambao Waajemi hawakuwa nao. Na kwa hivyo, mafunzo ya juu ya askari wa Ugiriki na mafanikio makubwa ya mafunzo ya askari wa Ugiriki yaliwapa faida isiyotarajiwa ya kijeshi juu ya Waajemi. Kwa hivyo, Marathon inageuka kuwa hasara ya aibu kwa Waajemi.

Na kwa hivyo, hii, pamoja na silaha mpya za Ugiriki, ilimaanisha kwamba Waajemi walipata utangulizi wao kwa jeshi bora ambalo hawakuelewa. Wagiriki walikuwa na askari mrefu sana, samahani, mkuki mrefu sana ambao walitumia vitani ili vikundi hivi vya Ugiriki viwe na mikuki hii mirefu ambayo wangeweza kutumia, na wangeweza kumuua askari wa Uajemi kabla ya askari wa Uajemi kuweza kujiunga nao vitani. Kwa hivyo, silaha bora na uhamaji wa askari wa Ugiriki uliitwa hoplite.

Na kwa hivyo, silaha hii bora iliwapa Waajemi mshangao mbaya. Na kwa hivyo vita vya kwanza vinashindwa na Wagiriki. Sasa, marafiki, zaidi, kulikuwa na askari 25,000 wa Uajemi.

Waajemi walipoteza wanajeshi wapatao 6,400. Kupotea kwa wanajeshi 6,400 kwa ufalme wa ukubwa wa Uajemi sio matokeo, kwa hivyo Marathon haigeuki kuwa moja ya vita kuu vya historia.

Baada ya yote, ilikuwa tu vita vya ukubwa wa wastani. Waajemi walipata kushindwa kwa aibu. Marathon haikuwazuia Waajemi kutoka kwa vita vyao dhidi ya Wagiriki.

Lakini kile Marathon inauambia ulimwengu wa kale, inawaambia Waajemi haswa, ni kwamba unapambana na kikundi cha kijeshi ambacho haujajiandaa. Waajemi hawajazoea aina hii ya vita. Na kusema ukweli, kile Wagiriki wataonyesha ulimwengu ni kwamba jeshi lao litashinda na kushinda mara kwa mara kupitia mtu wa Alexander the Great.

Kwa hivyo, pamoja na hayo, vita vya kwanza vinaangukia kwa Wagiriki. Hawatahinda wote, lakini watashinda wengi wao. Kwa hivyo, pamoja na hilo, labda ni wakati wa kupumzika.

Na hii ndio sababu kwa nini: Tutahama kutoka kwa vita hadi sera za Dario, ambazo zina umuhimu mkubwa. Kwa hivyo, kwa kuzingatia hilo, wacha tupumzike kidogo, na kisha tutarudi na kuelekeza mawazo yetu kwa mmoja wa wafalme wakuu wa Uajemi, Dario.

Asante sana kwa kusikiliza.

Huyu ni Dk. Don Fowler katika mafundisho yake juu ya asili ya Agano la Kale. Hiki ni kipindi cha 22, Dola ya Uajemi.